

Babeş-Bolyai University

Faculty of Letters

Doctoral School of Hungarian Studies

PhD Thesis in Humanities

**The Impact of Book Publishing Traditions on Post-1989
Hungarian-language Editorial Programs in Romania (1990–2020)**

Abstract

Author: Júlia Ágnes Gálfalvy

Supervisor: Professor Emese Egyed, PhD

Cluj, 2025

Table of Contents

Introduction	3
1. Theoretical Framework and Methodology	7
1.1. Concepts and Theoretical Framework	7
1.2. Research Resources on Post-1989 Hungarian Publishing in Romania	16
1.3. Methodological Framework	24
2. Review of Existing Research on Post-1989 Hungarian Publishing in Romania	27
2.1. Introduction: Literature Review	27
2.2. Gyula Dávid's Contribution	28
2.3. Further Research Contributions	35
3. Tradition and Innovation in Post-1989 Hungarian Publishing in Romania	43
3.1. Historical, Social, and Cultural Background	43
3.2. Traditions and History of Hungarian Publishing in Romania	48
3.2.1. Transylvanian Publishing: From Origins to the 1969 Editorial Reorganization	48
3.2.2. Tradition Transfer in Editorial Programs: Two Landmark Periods. Factors Influencing Socialist-Era Kriterion's Editorial Program	50
3.2.3. Editorial Programs: History, Tradition, and Innovation in Gyula Dávid's Works	65
3.2.4. Tradition Paradigms in Post-Socialist Hungarian Culture in Romania: The Legacy of Transylvanism	69
3.2.5. Summary: Editorial Tradition of Ethnic Hungarians in Romania	71
3.3. Hungarian Book Publishing in Romania During the Post-Socialist Transition (1989–1999)	74
3.3.1. Periodization of the Transitional Phase	74
3.3.2. Institutional Changes in Hungarian Book Publishing in Romania (1990–1999)	75
3.3.3. Case Study: Institutional Changes at Kriterion and Polis Publishers in the 1990s	80
3.3.4. Factors Influencing Editorial Programs	83
3.3.5. Criticisms of Hungarian Publishing Practices in Romania	89
3.3.6. Overview of the Post-Socialist Transition in Romanian Publishing	93
3.4. Post-Socialist Hungarian Editorial Programs in Romania	95

3.4.1. Introduction	95
3.4.2. Hungarian Children's Books in Romania After 1989	96
3.4.3. Kriterion Publishers After 1989	103
3.4.3.1. Post-Socialist Institutional History of Kriterion Publishers	103
3.4.3.2. Kriterion's Editorial Program After 1989	104
3.4.4. Polis Publishers	117
3.4.5. Dacia Publishers	126
3.4.6. Koinónia Publishers	132
3.4.7. Mentor Publishers	137
3.5. Book Collections as Vehicles of Editorial Tradition	149
3.5.1. Introduction	149
3.5.2. Book Collection Design as a Vehicle of Editorial and Artistic Tradition	150
3.5.3. Book Collections in the History of Hungarian Publishing in Romania	153
3.5.4. Book Collections After 1989	157
3.5.4.1. Scientific Book Collections After 1989	169
3.5.5. Paradigmatic Book Collections After 1989	175
3.5.5.1. Hungarian Debut Collections in Romania	175
3.5.5.2. Erdélyi Ritkaságok	182
3.5.5.3. Nagypó mesefája	184
3.5.5.4. Horizont	187
3.5.5.5. Téka	189
3.5.6. Summary: Book Collections as Vehicles of Tradition	193
4. Conclusions and Research Perspectives	195
5. Bibliography	201
6. Appendices	211

Abstract

This thesis, conducted within the Doctoral School of Hungarian Studies at Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca, examines the influence of publishing traditions on post-1989 Hungarian-language editorial programs in Romania from 1990 to 2020. It hypothesizes that the socio-economic framework, author supply, academic paradigms and shifts, and the evolution of publishing traditions shaped the image and publishing plans of Hungarian-language publishing houses in Romania after the regime change. Publishing tradition is defined as the significant unwritten and written practice, with a history of almost five hundred years, that guides the preparation of publishing programs, annual publishing plans, together with other components of publishing policy.

After accomplishing the research, the author came to the following answers to its central questions: the socio-economic framework, author supply, academic paradigms, and the evolution of publishing traditions significantly shaped the post-1989 Hungarian-language editorial programs in Romania. A substantial Hungarian-language publishing tradition exists in Romania, characterized by conscious planning and a history of nearly five hundred years. Post-1989 Hungarian publishing programs in Romania evolved with continuity rather than abrupt breaks, demonstrating the persistence of these traditions. Book collections serve as key vehicles for transmitting and maintaining publishing traditions, reflecting professionalism, aesthetic quality, and scientific rigor. Pre-1969 publishing strategies, through staff, series, and publishing plan transmission, influenced post-regime change publishing houses. The development of publishing strategies in the new economic order involved market adaptation, diverse ownership structures, and debates over tradition, minority status, subsidies, and financial conditions. The influence of human-institutional factors, such as staff migration and manuscript redistribution, impacted minority-language publishing house programs, showcasing the enduring influence of past practices. Although there are critiques of the Hungarian publishing tradition in Romania, it remains a significant link to earlier Transylvanian cultural traditions.

Research for this thesis involved extensive source analysis, building upon the foundational work of literary historian Gyula Dávid. Recent years have seen a surge in research on Hungarian-language publishing in Romania, including source publications with preliminary studies and a doctoral dissertation on Hungarian ethnographical publications in Romania. Periodical summaries from Transylvanian scientific organizations also provided valuable overviews of Hungarian-language academic publishing in Romania.

Following an introductory chapter outlining the thesis's objectives, research background, theoretical framework, and analytical tools, the second chapter provides an overview of Transylvanian Hungarian book publishing research history. The core of the thesis, an analytical chapter, examines the patterns of publishing traditions in the post-1989 era. This chapter is divided into subsections that explore the historical and cultural context, pre-1989 Hungarian-language publishing history in Romania, post-regime change developments, specific publishing programs, and paradigmatic book collections. The thesis concludes with a summary of findings, conclusions, and future research plans. The argumentation progresses logically, culminating in the demonstration of book collections as vehicles of publishing tradition. An appendix containing unpublished source documents, such as publisher Gyula Dávid's history of Polis Publishing House, supplements the bibliography.

A central research question explored the nature of traditions defining post-transition Hungarian book publishing in Romania. The study examined the elements that carried these traditions, their transmission, and their homogeneity. It was found that Transylvanian Hungarians possess a significant publishing tradition characterized by conscious planning. Book collections, publishing designs, genres, themes, and design elements like logos were identified as illustrative expressions of this tradition. Post-1989 Hungarian publishing programs in Romania evolved with continuity rather than abrupt breaks, confirming the multifaceted nature of the publishing tradition.

Analysis of post-regime change publishing programs and book collections revealed the presence of diverse traditions. Pre-1969 publishing strategies influenced post-regime change publishing houses through staff, series, and publishing plan transmission.

The study investigated the development of publishing strategies in the new economic order, identifying factors such as market adaptation, diverse ownership structures, and debates over tradition, minority status, subsidies, and financial conditions. The preservation of/break with tradition emerged as a leitmotif, impacting marketability and financeability. The early post-regime change period reflects the broader social and economic transformations in the region.

The persistence of Hungarian publishing traditions across era changes was evidenced by the influence of human-institutional factors on minority-language publishing house Kriterion's program, manuscript redistribution, and staff migration. The impact of past

practices continues to shape contemporary publishing. This highlights the ongoing tension between innovation and adherence to established models.

The thesis also examined critiques of the Hungarian publishing tradition in Romania. Cultural anthropologist A. Zoltán Bíró's concept of the "structural dilettantism" of Hungarian book publishing in Romania and social scientist Zoltán Rostás's critique of pre-1989 Kriterion's perceived limitations were discussed. While critical examination is necessary, the Kriterion tradition remains a significant link to earlier Transylvanian cultural traditions.

Further on, six publishing programs, including those of publishing houses like Kriterion, Dacia, Polis, Mentor, and Koinónia, were analyzed to understand post-regime change strategies and tradition selection. A brief presentation of children's book publishing, based on children's literature specialist Kinga Makkai's work, provided a broader genre perspective.

Book collections were identified as key vehicles of publishing tradition. As the quality of most book collections is ensured by an editorial board or a collection editor, they are also the depositaries of professionalism as well as aesthetic and scientific quality. Their suppression in the last decade of Communist dictatorship underscored their importance. Following the regime change, the emergence of new Hungarian-language collections and the revitalization of existing ones demonstrated the tradition's viability. Six exemplary collections were examined.

This thesis aims to provide a credible, albeit fragmentary, picture of the origins and representation of publishing traditions in post-1989 Hungarian-language publishing in Romania. Future research will further develop this understanding.

Keywords: *book publishing, tradition, editorial program, Transylvania, Ethnic Hungarians in Romania*

Selected Bibliography

- Balázs Imre József: *Az új közép. Tendenciák a kortárs irodalomban*. Szeged, Universitas Szeged Kiadó, 2012.
- Bartha Katalin Ágnes (ed): *Egy nemzetiségi kiadó a diktatúra évtizedeiben (1969–1989)*. Polis – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár, 2020.
- Bíró A. Zoltán: Tudományos könyvkiadás Erdélyben 1989 után. In Simon Attila (ed.): *A határon túli magyar tudományos könyvkiadás*. Lilium Aurum, Somorja-Dunaszerdahely, 2005, 35–50.
- Boka László (ed): *Transzilvanizmus. Eszmék, korok, változatok*. MMA, Budapest, 2023.
- Dávid Gyula: A mai romániai magyar könyvkiadás. Gyorsmérleg – fehér foltokkal és kérdőjelekkel. *A Hét*, 1994. XXV. (24) 3–4.
- Dávid Gyula: A romániai magyar könyvkiadás egy új évezred határán. In *Romániai Magyar Évkönyv 2000*. Szórvány Alapítvány – Polis Könyvkiadó, Temesvár–Kolozsvár, 2000, 129–141.
- Dávid Gyula: *Erdélyi irodalom – Világirodalom*. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2000.
- Dávid Gyula: A hazai magyar irodalomtudomány kérdései. *A Hét*, 2003. XXXIII. október 18, 6–7.
- Dávid Gyula: *Írók, művek, műhelyek Erdélyben*. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2003.
- Domokos Géza: *Esély. Visszaemlékezés 1989–1992*. I–III. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 1996–1998.
- Domokos Géza: *Igevár. Kriterion-történet tizenhat helyzetképben elmondva*; Pallas-Akadémia – Polis, Csíkszereda–Kolozsvár, 2000.
- Egyed Emese: Hercegek és mókák. *Tiszatáj*, 2003/2, 42–60.
- Egyed Emese: Dávid Gyula munkásságának méltatása. *Művelődés*, 2018. LXXI. (6) 7–8.
- Egyed Emese: A Kalota Könyvkiadó Szilágyi Domokos-kiadványai. In Dávid Gyula (ed.): *Szatmári Megemlékezések – Évfordulók jegyében*. Polis, Kolozsvár, 2024, 270–284.
- Egyed Péter: A Kriterion Könyvkiadó tündöklése és fogyása. In Domokos Géza: *Igevár*. Pallas Akadémia – Polis, Csíkszereda–Kolozsvár, 2000, 214–222.
- Enyedi Sándor: A romániai magyar könyvkiadás (1944–1989). *Magyar Könyvszemle*, 1991, 1–2, 88–352. http://real-j.mtak.hu/2656/1/MagyarKonyvszemle_1991.pdf
- Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*. 2. kiadás. Osiris, Budapest, 2005.
- H. Szabó Gyula: *Interjúk, forgácsok 1990–2021*. Művelődés – Szentimrei Alapítvány, Kolozsvár–Sztána, 2022.
- Kiss Ágnes: *Interjú Kerekes Györggyel (16 March 2022, Cluj)*. An interview by Ágnes Kiss. Romanian Institute for Research on National Minorities, Cluj, 2022, Project „Problema minorităților naționale în perioada 1945–1989 reflectată în documentele Securității” (1-11-2014-2022).

- Kiss Ágnes: Volt egyszer egy Dacia Kiadó – Beszélgetés Kerekes György szerkesztővel, műfordítóval. *Helikon*, XXXIV. 2023. 7. (861.) április 10.
<https://www.helikon.ro/bejegyzesek/volt-egyszer-egy-dacia-kiado>
- Magyar tudományosság Romániában 2000–2013 között I–III. Eds Péntek János, Salat Levente, Szikszai Mária. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2013.
<http://real.mtak.hu/24652/1/Magyar%20tudom%C3%A1nyoss%C3%A1g%20Rom%C3%A1ni%C3%A1ban%202002--2013%20k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9g.pdf>Makkai Kinga: Az erdélyi gyermekirodalom utóbbi évtizede. *Korunk*, 2010. III. 21. 5, 113–120.
- Makkai Kinga: Helyzetkép a kortárs erdélyi gyermekirodalomról (2010–2017). *Székelőföld*, XXII. 6. 2018. június, 106–139.
- Makkai Kinga: Az erdélyi gyermekirodalom története a rendszerváltástól napjainkig. *Studia Litteraria*, 2019, 57–72.
- Makkai Kinga: Erdélyi gyermekirodalom a Pallas-Akadémia Könyvkiadó műhelyében.
<https://tunderország-meseország.blogspot.com/2009/10/erdelyi-gyermekirodalom-pallas-akademia.html>
- Markó Béla: Ki beszél még transzilvánul? – Erdélyiség a rendszerváltás után. *Kortárs*, 2022. július–augusztus, 27–36. 28.
https://www.kortarsfolyoirat.hu/wp-content/uploads/pdf/kortars%202022_07-08%20oszk.pdf
- Romániai magyar irodalmi lexikon I. (A–F). Balogh Edgár és tsai (eds). Kriterion, Bukarest, 1981.
- Romániai magyar irodalmi lexikon II. (G–Ke). Kriterion, Bukarest, 1991.
- Romániai magyar irodalmi lexikon III. (Kh–M). Kriterion, Bukarest, 1994.
- Romániai magyar irodalmi lexikon IV. (N–R). Kriterion–EME, Bukarest–Kolozsvár, 2002.
- Romániai magyar irodalmi lexikon V. (S–Zs). Bukarest–Kolozsvár, 2010.
- RoMIL online. <https://kriterion.ro/lexikon/lexikon/>
- Romániai magyar könyvkiadás 1990–1998. Ed. Szigethy Rudolf. EME, Kolozsvár, 2003. (Romániai magyar bibliográfiák 3) <https://rmk90.adatbank.ro/>
- Romániai magyar könyvkiadás 1999–2006. Eds Kuszálik Eszter, Jablonovszki Judit, Tamási Csilla, Zöld Ábel-Zsolt. https://uj.adatbank.ro/konyvkiadas1999-2006/romaniai-magyar-konyvkiadas-1999-2006/?wfilter=1&filter_kiado=dacia
- Schein Gábor: Újra a határon: az irodalmi mező a 90-es években. *Kalligram*, XXX. 2021. június, 79–91.
- Tekei Erika: *Romániai magyar népköltészeti kiadványok. Folklórkutatás a privát és a nyilvános szféra határán – kutatás, közlés és recepció viszonya*. PhD thesis. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Hungarológia Doktori Iskola, Kolozsvár, 2018.
- Tekei Erika (ed): *Kriterion 50+*. A beszélgetéseket H. Szabó Gyula, Mosoni Emőke, Simonffy Katalin készítette. Kriterion, Kolozsvár, 2022.

Tizenkét év. Összefoglaló tanulmányok az erdélyi magyar tudományos kutatások 1990–2001 közötti eredményeiről. I–II. Eds Tánzos Vilmos, Tőkés Gyöngyvér. Scientia, Kolozsvár, 2002.

The CIP Bibliography of the National Library of Romania. <http://www.bibnat.ro/Bibliografia-CIP-s87-ro.htm>

Vallasek Júlia: Én nem tudok más embereket dolgoztatni. Vallasek Júlia beszélgetése Dávid Gyulával. *Székegyháza*, 2011. november

https://multikult.transindex.ro/?cikk=28275&8222egyik_szemem_sir_a_masik_nevet8221_8211_a_kriterion_vezetojevel_beszeltunk_az_otven_eves_kiado_kozelmultjarol_jelenrol&fbclid=IwAR040dTdBw-BM7hY_sUdGac1MKivPFiXA09IP3Rx-Z2_jcBimE2piPw4sPw

Vántsa Judit: *Könyvesház (1991–2007)*. http://epika.web.elte.hu/doktor/Vantsa_Judit2.pdf

Vántsa Judit: A romániai magyar könyvtári szaksajtó vázlatos története. *Erdélyi Múzeum*, 2009, 71, 1–2, 68–78; http://epika.web.elte.hu/doktor/publ_vantsa.htm

The Author's Publications Referenced in the Thesis

Gálfalvi Ágnes: „A szonett ma is él.” Beszélgetés a 90 éves Jánosházy Györggyel. *Helikon*, 2012. XXIII, 591–614.

Gálfalvi Ágnes: Árnyalt és demokratizált kiadótörténet. *Múza. A Népszó napilap melléklete*, 1449, 2020. augusztus 15. 5.

Gálfalvi Ágnes: A rendszerváltás utáni romániai magyar könyvkiadás kérdései Dávid Gyula három írásában. *Korunk*, 2021. III. (11) 64–71.

Gálfalvi Ágnes: „A könyvcsinálás egy szakma.” Dávid Gyulát Gálfalvi Ágnes kérdezte 2021. július 8-án, majd 2022. április 4-én. *Újvárad*, 2022. december, 45–58.

Gálfalvi Ágnes: Dávid Gyula hozzájárulása a rendszerváltás utáni romániai magyar könyvkiadói programok vizsgálatához. In André Mária Irén et al: *Folyamatok, jelenségek, értelmezések.* Egyetemi Műhely, Kolozsvár, 2022, 79–94.

Gálfalvi Ágnes: Editorial Programs in Transition: Post-Socialist Era Hungarian Publishing Houses in Romania. *Symbolon*, 2022, XXIII, 109–115.

Gálfalvi Ágnes: „»Csak« egy reklámújságról van szó?” Könyvesház, Könyvjelző – a rendszerváltás utáni könyvtártudományi és könyvszakmai lapok forrásértéke a romániai magyar könyvkiadás kutatásában. *Me.Dok*, 2023/2, 77–88.

Gálfalvi Ágnes: „Ott kell tennünk valamit, ahol valóban tehetünk.” Kiss Jenő nyugalmazott könyvtárigazgatót, művelődésszervezőt Gálfalvi Ágnes kérdezte. *Újvárad*, 2023. június, 39–43.

Gálfalvi Ágnes: Ugyanakkor, ugyanott és nagyjából ugyanúgy. A közép-kelet-európai gyerekkiadvány-illusztrációs kiállítás megnyitóján jártunk. *Újvárad*, 2024. október, 40–41.

Gálfalvi Ágnes: „Valahogy fenn kell maradni...” A könyvkiadás témája az utóbbi évek romániai magyar sajtójában. *Korunk*, 2024/2, 80–85.